Богино vгvvллэгийн наадамд дэд байр эзэлсэн бvтээл

“Тэнгэрийн цаана дахиад тэнгэр байгаа. Тэгээд бас гуниглал байгаа. Тийм нэг санаашрал ч байгаа. Тэгсэн атлаа ичингvйрэл бас байгаа болохоор тийшээ би зvглэж чадахг vй байна” гэх хааш яайш бичсэн м
ө
рт
vv
д т
vv
ний урд дурайна.

Орчин тойрон нам гvм өглөөний сэрvvн салхи өлчир жавраар хайран шинэхэн өглөө алгуурхнаар ирж байв. Тэрээр энэ
ө
д
ө
р их л эртлэн боссон байлаа. Бие даалтаа хийх гэж ширээн дээр суусан ч бодол нь огт цэгцэрч
ө
гс
ө
нг
v
й. Нутаг орон, ах д
vv
с нь л санагдаад байв.

Авга ахын маань хэлж байсан тэр дурсамж санаанд орлоо. “Та нар чинь азтай xvvxдvvд . Тэр их уул нурж, асга н
vv
ргэлсэн ангалаас амьд гарсан х
v
ний
v
р сад ш
vv

*. Энэ хувь тавиланг з
ө
в авч явах ёстой" гээд уртаар санаа алдан хэлсэн нь одоо ч чихэнд хоногшсон хэвээр. Нээрэн би... би ч гэж дээ
миний аав тавилантай х
v
н байж дээ. Яагаад ч юм н
v
днээс минь нулимс гарах шиг...*

*Хэнд ч ингэж ойрд аавынхаа тухай бас өөрийнхөө дотоод сэтгэлийн тухай хvvрнээгvй болоод ч тэр
vv
нэг л сэтгэл нээгдэхг
v
й байх чинь. Хэндээ ч ярихав дээ. Ойр дотны найз н
ө
х
ө
д, а
х эгч ч гэж байхг
v
й х
v
н ш
vv
дээ, би. Нээгдсэн ч тэр л санаашралын
v
з
vv
рээс нулимсан дусал л надад зам заах шиг. Зам гэснээс хань гэх нь ил
vv
оновчтой юмуу даа. Ингэхэд х
v
н
өө
рийнх
өө
дотоод сэтгэлийг уудлахг
v
й хичнээн удаан явдаг бол... Мэдэхг
v
й юм даа. Зар
им нь сар жил, зарим нь тав арван жил, зарим нь насан туршдаа ч сэтгэлээ уудлахг*

*v
й явдаг байх. Зарим нь тухай б
v
ртээ л
өө
рийнх
өө
дотоод сэтгэлийн бухимдал, бахархал, азтай тохиол б
v
хнээ хэн таарсанд нь бурж явах нь ч бий. Гэхдээ би хэр удсанаа одоо сайн са
нахг
v
й байна. Ямар ч байсан нэг жил гаруйтай болчихсон юм шиг ээ” ингэж тэр
өө
рийнх
өө
доторх х
v
нтэй ярьж суулаа. Т
vv
ний бодолд дахиад л авга ахынх нь хэлсэн тэр дурсамж ороод ирэв. Уг нь энэ бодлоос
зугатах санаатай шалдар булдар
ө
д
ө
р тутмын
v
йл хэрэг бас
найз н
ө
хдийнх
өө
тухай бодлоор
өө
рийг
өө
сатааруулах гэсэн боловч яагаад ч юм энэ л бодол т
vv
нийг эзэмдээд авав.*

*1957 оны 11 сарын 10. ... Хэний ч таамаглашгvй vйл явдал болно гэж хэн санахав. Энэ өг
л
өө
аав маань хар*

*vv
рээр босчихсон ээжийг "одоо босооч" гэ
ж байх нь ямар нэгэн з
v
йлд яараад байх шиг. Уг нь бол бусад
ө
др
vv
дийн л адил малаа дагаж гараад орой ирдэг
ө
гл
өө
байв. Ээж ч аавыг босчихсон байгаад гайхах сандрах зэрэгцэн яаран босч харагдав. Унтахдаа
vv
д хоймроор л нэг зулцгаасан биднийг ээжийн т
v
лсэн г
ал хоромхон зуур халуун илчээрээ т
өө
н
ө
с
өө
р босголоо. Ээж цайгаа уудлаад оройны
v
лдсэн хоолыг т
v
мпэнтэй нь зуухан дээр тавьж халаахыг харсан бид "хоцорч хувцасласан нь хоолг
v
й ш
vv
" гээд хэлчихсэн юм шиг.*

*Тvмпэнтэй хоол руу сэм сэмхэн харж яаран хувцаслаад нvvр гараа угаацгааж эхнээсээ аяга барин аавын хажуунаас зуухаа тойрон суув. Аав цайгаа уучихаад нэхий дотортой х
v
рэн дээлээ
ө
мсч хуучин муу
v
нэгэн малгайгаа шилэн дээрээ тавиад тамхи сэлтээ
ө
в*

*ө
ртл
ө
х зуураа “Мал захлаад байна. Хурдан цайгаа ууцгаа. Малаа эр
тхэн бэлчээе.*

*Должин чи намайг дагаад малд гарна шvv. Би өнөөдөр мал хариулна. Харин чи дээд хошууны энгэрээс цас vvрч ирээрэй” гээд гарав. Должин эгч ч хам хум цайгаа уугаад аавын араас гарлаа. Харин ээж хажуу орон дээр ганганах д
vv
г маань хуурайлаад нама
йг “цайгаа хурдан уу. Гарч мал бэлчээцгээ” гэж яаруулав. Барагтай бол уйлдагг
v
й д
vv
маань энэ
ө
д
ө
р нэг л бие нь тааг
v
й байгаа бололтой. Ээж ч бага д
vv
д хамаг анхаарлаа хандуулаад биднийг анхаарах с
ө
х
өө
г
v
й л байв.*

*Гараад иртэл аав, том эгч хоёр малаа хөдөлгөөд гарч байлаа. Аавын минь хvрэн дээлийн сийрсэн хормой салхины аясаар дэрвэх нь т
vv
нийг хаа нэгтээ холын хол дагуулаад явах гэж байгаагийн дохио гэж хэн мэдэх билээ. Хорвоо энэ л яарлын гайг хэзээ нэгэн цагт хааяа хааяахан боловч сануулчихаж болдогг
v
й ю
м болов уу гэсэн гэнэн бас харамч бодолдоо одоо ч би ээрэгдсээр байдаг юм. Х
v
н б*

v
хэн л хэзээ ч эвлэрч болохг
v
й хорвоогийн ийм л жамтай с
ө
рг
ө
лд
ө
х юм даа" гээд уртаар санаа алдаад цааш ярив.

"Миний хувьд бол аав минь их эртэч хvн шvv. Энэ хэдэн малынхаа төлөө төрсөн юм шиг эрт бэлчээхийг нь яана гэсэн бодол т
ө
рс
өө
р хотон доторх малын
ө
т
ө
г бууц цэвэрлэж хоцорлоо.
Ө
влийн х
v
йт эхэлж байгаа болоод ч тэр
vv
энэ ш
ө
н
ө
мал их хошуурч хонож дээ. Яаж нэгнийгээ дарчихааг
v
й юм бол хэмээн бодож харганы
v
з
vv
рээр хашааны но
ос т
vv
ж шуудайнд хийгээд хойд жалга руу аваачиж асгав.
Ө
н
өө
д

ө
р ч х
v
йтрэх янзтай. Тэнгэр цаанаа л нэг аяг
v
йдэх нь.

 Гэнэт сарлаг мөөрөх чимээ дуулдлаа. Юу билээ, манайх чинь ойрд сарлагаа оруулж ирээг vй баймаар юм гээд тэр зvг рvv хартал vхэрн
vv
д нь х
v
нд ту
угдсан юм шиг г
v
йхээрээ орж ирээд гэрийн гадуур м
өө
р
ө
лд
ө
н
ө
нг
ө
р
ө
в. Хотон доторх хужиртай хаднууд дээр зогсох болов уу гэтэл тэгсэнг
v
й шууд л х
ө
ндий уруудаад явцгаав. Г
v
йж ороод ээжид хэлэн дагуулан гарахад г
v
йцэгдэхийн аргаг
v
й холдож байлаа. Гайхах сандрах
зэрэгцэн “энэ чинь юу болоод
v
хэр ороод ирдэг билээ” гээд дээш доош харж байтал гэрт х
vv
хэд час хийн уйлах дуунаар бид гэр л
vv

*г
v
йж орлоо.*

 *Тэд удалгvй гэрийн хана чичирхийлэн салгалж гадаа хад чулуу дуугарч, хvнгэн эсэн сонин чимээ гарах нь тэр. Хамаг бие
эвг
v
йрч, салганаад л... Бид дэмий л ээжийг даган ханарна. Яг энэ
v
ед аав, аав гэсэн
v
гс л миний амнаас гарч байв.*

*Айдас хvйдсийн алиханд нь ч аавын нөмөр аргагvй vгvйлэгддэг нь энэ. Аав л байж байвал юу ч тохиолдсон хамгаална гэх х
v
ний
v
рсийн томоог
v
йхэн
атлаа тийм л итгэл бишрэлийн х
v
сэл энд оргилж байв.*

*“Ээж ээ, аав аа гэж хашгиралдан тогтож ядах биднийг ээж “тайван бай миний хvvхдvvд” гээд ээж тооно р
vv
нэг ширтэн, гэрийн хана руу нэг харан сандарч байгаа ч биднийг айлгахг
v
й гэсэндээ т
vv
нийгээ нууж
байгаа нь илт. Бага д
vv
г маань надад тэвр
vv
лчихээд
vv*

*д р
vv
г
v
йлээ. Хаалга онгойнгуут аавын бас эгчийн явсан х
ө
ндийг
өө
с тоос бужигнан хад чулуу
ө
нх
ө
рч т
v
с няс хийгээд л аймшигтай харагдав. Ээж ч хаалгаар хагас шагайн дэмий л юу хийхээ олж ядан сандарсаар “а
лив миний х
vv
хд
vv
д хувцасаа
ө
мс
өө
д гэрээс гаръя. Газар х
ө
д
ө
лж байна. Гэрийн хойно хашааны арагшаа гарцгаая” гээд д
vv
г маань дулаан дээлэнд ороогоод биднийг дагуулан гарлаа. Бид ч уйлалдсаар ... Хатуугаас хатуу, чангаас чанга газрын х
ө
рс х
ө
л орсон юм шиг ха
вталзан намалзаж байх шиг. Хамаг л ухаан санаа бодолд минь юу ч тогтохг
v
й байлаа. Нэг мэдэхэд бид хашигдчихсан мэт энэ том дэнжийн жаахан зайнд л овоорч зогссоноо анзаарав.*

*Аав, эгч хоёрын минь явсан тэр хөндий урьд өмнө хэзээ ч ийм дvр зурагтай харагдаж ба йгааг
v*

*йгээр аймшигтай харагдана. С
v
рлэг том хадан цохионуудыг ингэж нурж с
v
мбийтэл засчихсан мэт
ө
вд
ө
г хамрууд ингэтлээ з
v
сээ хувирган хагарч, цуурч байхыг н
v
дээрээ харсан бид хий дэмий л аав аа гэж хашгирсаар...*

Хатуугаас хатуу хvний амьдрал, хамаг л итгэл найдвар, баяр баяслыг минь ингэж л тэр газрын гав руу авч одсон юм. Тэнгийн нэг тал болж амьдралыг минь босголцох аавыгаа тэнгэр газрын дундах энэ аймшигт ангал руу тэгээд орж байхыг хараад дахиж хэнтэй ч би дуугарааг vй юм" гэж авга ахынх нь ганцхан т vvнд хvvрнэсэн энэ дурсамжид бодолхийлж суутал утас дуугарч давхийн цочоов. Утасных нь цэнэг дуусаад унтарч байсан нь энэ.

*Тэмvvлэх зvрхэндээ аавыгаа аргамжчихаад тэртээх тэнгэр лvv харахад тvvний цаана дахиад тэнгэр байгаа ч юм шиг. Тийм х
v
лээлт бас горь
длого тээгээд аавыгаа бас
ө
в
өө
г
өө
тэр тэнгэртээ ш
v
тлээ.*

*Тэрээр бодлогоширч суудаг нөгөө л зангаараа ширээний өнцөг ширтэн хэсэг ийн бодолдоо автан суусаа авдар дотор эвхээстэй чигээрээ
v
лдсэн*

ө
в
өө
гийнх
өө
х
v
рэн дээлийг авч н
ө
м
ө
рл
өө
.

Жавхлантын САРУУЛ